

• ПІДГОТОВКА КАДРІВ З ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

УДК 796. 071. 4

**УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ
ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТРЕНЕРА”**

Юрій БРІСКІН, Аліна ПЕРЕДЕРІЙ, Мар'ян ПІТИН

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті розглянуто відповідність навчально-методичного забезпечення структури та змістові навчальної дисципліни „Професійна майстерність тренера”, яка є складовою освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця зі спеціальності „олімпійський та професійний спорт”.

Аналіз еволюційних змін у структурі професійної діяльності тренера та виділення необхідності консолідації і врахування набутих знань й умінь дозволив обґрунтувати потребу узагальнення та систематизації науково-методичних даних згідно з вимогами до фахової підготовки тренерів.

Удосконалення системи знань і умінь у професійній майстерності тренера можливе при введенні розділів, пов'язаних з умінями вирішувати конфліктні ситуації, організувати та проводити перемовини, публічні виступи, професійно володіти рідною мовою, характеризувати принципи, методи та засоби спортивного тренування.

Ключові слова: професіоналізм, тренер, майстерність, удосконалення, навчальна дисципліна, структура і зміст.

Постановка проблеми. Зміст вищої освіти у галузі фізичної культури і спорту орієнтований на формування знань, умінь, навичок, якими повинен володіти та творчо реалізовувати у змінних умовах трудової діяльності фахівець. Зазначимо, що завжди трапляються ситуації, коли тренер змушений шукати нові шляхи розв'язання професійних педагогічних завдань [5; 8; 10; 15; 17].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця за напрямом „спорт” передбачає такі види підготовленості: загальнотеоретичну та спеціальну теоретичну базову, професійно-педагогічну та професійно-практичну [7; 11; 12; 19; 24].

Професійна майстерність тренера – це синтез його наукових знань, практичних та організаторських навичок і особистих якостей. Із високою професійною майстерністю сучасного тренера вищого рівня безпосередньо пов'язане таке загальне поняття як інтелігентність [11; 12; 14; 22; 24].

Система знань про діяльність тренера охоплює відомості фундаментальних наукових напрямів із педагогіки, психології, філософії й інших наук. Творча активність ґрунтується на набутому досвіді, що закріплений і функціонує в рамках репродуктивної діяльності особистості [3; 4; 5; 13; 16; 21; 26].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-методичну літературу обраної проблематики представляють праці, серед яких слід виділити найважливіші: „Педагогическое мастерство тренера” А.А. Деркач, А.А. Ісаєв, 1981 [12]; „Педагогическое мастерство тренеров в их профессиональной адаптации” А.А. Рибкін, 2002 [24]. Врахуючи наукові здобутки споріднених дисциплін, можемо констатувати про розроблені положення сучасних психологічних концепцій діяльності й особи (Б.Г. Ананьєв [2], А.Г. Асмолов [4], Н.В. Кузьміна [19], В.В. Сталін [25], Г.В. Суходольській [21], В.Д. Шадріков [26]), положення сучасних педагогічних і психолого-педагогічних концепцій у галузі фізичного виховання і спорту (Г.Д. Бабшкін [5], И.П. Волков [8], Е.П. Ільїн [16], А.Н. Ніколаєв [20] та інші).

Мета дослідження. Визначити напрямки удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни „Професійна майстерність тренера” та її навчально-методичного забезпечення.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, документальний метод, методи порівняння та абстрагування.

Організація дослідження. Дослідження проходило трьома етапами. На першому проведено деталізоване вивчення структури та змісту навчальної та робочої програм із дисципліни „Професійна майстерність тренера”. Визначено тематичні блоки, основні питання, що розглядаються, та вимоги до підготовленості. Впродовж наступного етапу передбачався аналіз та узагальнення відомостей щодо відображення змістовного наповнення дисципліни „Професійна майстерність тренера” у науково-методичній літературі. Третій етап містить порівняння структури та змісту науково-методичної літератури та структури і змісту навчальної дисципліни. За результатами проведеного дослідження виокремлено резерви для удосконалення структури і змісту навчальної дисципліни „Професійна майстерність тренера”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми 1.1.4 „Історичні та організаційні напрями розвитку професійного спорту в Україні” Зведеного плану науково-дослідної роботи у галузі фізичної культури і спорту на 2006 – 2010 р. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Формування інтегрованої професійної майстерності передбачає введення до фахової підготовки спеціалістів за напрямом „спорт” у Львівському державному університеті фізичної культури дисципліни „Професійна майстерність тренера”. Відповідна або близька за змістом дисципліни викладають у багатьох вищих навчальних закладах при підготовці фахівців за напрямом „спорт”.

У Львівському державному університеті фізичної культури ця дисципліна введена для підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем „спеціаліст”. Студентам п'ятого курсу пропонується прослухати лекційний матеріал (10 год), семінарські заняття (12 год), а також закріпити знання та уміння на практичних заняттях (8 год). Загальний обсяг дисципліни становить 81 год. Підсумковий контроль передбачається у формі іспиту (табл.).

Вивчивши дисципліну, студенти повинні оволодіти знаннями та уміннями. Серед основних – знання з особливостей діяльності в олімпійському та професійному спорті, структури та рівнів підготовленості тренера, впливу спорту на особистість, специфіку дидактичних принципів у спортивно-педагогічній діяльності, психологічні чинники успішності процесу підготовки спортсменів; уміння застосовувати у практичній діяльності набуті знання, використовувати відповідні засоби і методи підготовки та контролю, формувати мотивацію спортивної діяльності, розвивати професійно значущі якості.

Таблиця

Розподіл годин за змістовними розділами

№	Назва	Обсяг годин				
		загальна кількість	лекції	семінари	практичні	самостійна робота
1	Професійна діяльність у спорті вищих досягнень	30	4	6	-	20
2	Тренер-педагог	28	4	4	4	16
3	Тренер-психолог	23	2	2	4	15
Разом		81	10	12	8	51

Розглядаючи детальніше структуру та зміст дисципліни, зазначимо, що до розділу „Професійна діяльність у спорті вищих досягнень” уведено структуру підготовленості трене-

ра, структуру загальнотеоретичної базової підготовленості тренера, структуру спеціальної теоретичної підготовленості тренера, структуру професійно-спеціальної підготовленості тренера, структуру професійно-практичної підготовленості тренера, функції тренера, рівні професійної майстерності, види професійно-педагогічних здібностей тренера: дидактичні, перцептивні, конструктивні, експресивні, комунікативні, організаторські та ін. А також: особистість тренера як чинник успішності підготовки та стилі керівництва групою: автократичний, авторитарний, демократичний, ліберальний, маніпулятивний, непослідовний.

У розділі „Тренер-педагог” основну увагу сконцентровано на специфіці дидактичних принципів у спорті: доцільності і практичності, готовності, керованості та підконтрольності, позитивної мотивації, систематичності, змістовної та перцептивної наочності (полісенсорності), планомірності і поступовості, методичному динамізмові та прогресуванні, функціональній надмірності та надійності, міцності і пластичності, доступності та спонукальній складності, індивідуалізованому навчанні у колективі, формально-евристичній єдності, науково-раціональній та інтуїтивно-емпіричній єдності. А також зосереджено увагу на педагогічній діяльності тренера: змісті педагогічної діяльності тренера, необхідній спортсменові системі спеціальних знань впливові занять спортом на особистість, структурі та змісті щоденника самоконтролю спортсмена, основних засобах та методах передавання інформації в навчально-тренувальному процесі, допоміжні засоби і методи передачі інформації.

Необхідним та професійно-значущим слід вважати розділ „Тренер-психолог», у якому розглядаються психологічні чинники успішності процесу підготовки: мотивація спортсмена в тренувальному процесі, поставлення відтермінованої мети, формування та підтримка спрямування на досягнення успіху, розвиток традицій команди, винесення колективних рішень, емоційність тренувальних занять як засіб мотивації. Розкривається значення ставлення до спортивного життя, навантаження, відновлення, перенапруження, спортивного режиму, побуту на зборах як чинників успішності процесу підготовки, а також психотехніка та психотехнічне тренування [7].

Отримані в процесі лекційних та семінарських занять знання та уміння студенти мають змогу закріпити на практичних заняттях за тематикою: характеристика змагальної діяльності в обраному виді спорту, аналіз технічної і тактичної підготовленості спортсмена, організація та проведення психотехнічних тренувань: психотехнічні вправи для розвитку уваги, уяви, вдосконалення групових взаємодій, розвитку рефлексивного мислення.

Частина навчального матеріалу відведена для самостійного опрацювання, показником якого є виконання таких завдань: підготовка реферату „Тренер-кумир”, складання макета щоденника самоконтролю спортсмена, плану позатренувальних заходів навчально-тренувального збору, конспекту психотехнічного тренування.

У дослідженні В.І. Андрєєва [3] виділено професійні ознаки сучасного тренера. Зазначено, що він повинен відрізнятися творчим підходом до своєї педагогічної діяльності. Так, класифікація типів творчої особистості (за В.І. Андрєєвим) містить такі рівні: теоретик-логік, теоретик-інтуїтивіст, практик-експериментатор, організатор, ініціатор.

Теоретик-логік чітко планує творчу роботу з використанням сучасних методів наукових досліджень. Він ерудований, посилаючись на відомі теоретичні концепції та численні першоджерела, розвиває їх далі.

Теоретик-інтуїтивіст володіє здібністю до генерування нових ідей. Цей тип творчої особистості створює нові наукові концепції, суттєві винаходи і так далі. Дуже часто це невизнані генії, які не бояться свої ідеї протиставляти загальноприйнятим суспільним ідеям. Фантазії і уяву рухає цей тип творчої особистості.

Практик-експериментатор прагне завжди нові гіпотези експериментально перевірити. У цього типу особистостей є здібності до практичної діяльності, вони охоче працюють з обладнанням.

Організатор – творча особистість, що вміє організувати колектив для виконання нових ідей. Вони створюють оригінальні наукові школи, володіють комунікабельністю та енергією, яка підпорядковує своїй волі інших людей.

Ініціаторові властива ініціатива, енергія, особливо на перших етапах розв'язання нових оригінальних завдань. Але, на жаль, цей тип швидко заспокоюється, втрачає інтерес до проблеми або спрямовує увагу на вирішення нових завдань.

В своїх дослідженнях щодо діяльності тренера В. Параносич, Л. Лазаревич [22] запропонували типологію тренерів за змістом діяльності.

Так, виявлення основних професійних умінь та навичок на їхню думку, відбувається за основними типами:

- тренер, який у своїй діяльності орієнтується на утвердження своєї особистості;
- тренер, який надто вимогливо наполягає на виконанні своїх умов;
- тренер, який надає перевагу грі, а не навчанню;
- тренер з вираженою агресивністю та суворішою у роботі;
- тренер з поступливістю та толерантністю у роботі.

Узагальнюючи дослідження В. Андрєєва [3], В. Параносича, Л. Лазаревича [22] та інших, можна стверджувати, що незважаючи на відмінність підходів до класифікаційних чинників, усі автори звертають увагу на вимоги до професійної підготовленості фахівців за напрямом „спорт”.

У практичній діяльності майстерність тренера повинна характеризуватися такими основними критеріями: системність спортивної підготовки, високі і стабільні результати змагань його учнів, авторитет як в очах учнів, так і громадськості, комунікативність, інтелігентність, інтелектуальність і творчість.

Грунтовний аналіз науково-методичної літератури [1; 5; 6; 9; 13; 17 та ін.] та досвіду практики професійної діяльності тренера дозволили констатувати що запропонований майбутнім спеціалістам обсяг знань є неповним та вимагає удосконалення.

Слід виокремити низку напрямів удосконалення навчальної дисципліни, що потребують врахування у її навчально-методичному забезпеченні.

Так, актуальною проблемою на сьогодні у професійній діяльності тренера є знання та вміння вирішувати конфліктні ситуації, що виникають не тільки у навчально-тренувальному процесі, але й інших напрямках діяльності тренера [6; 15; 18].

В останні роки набуває значущості, у зв'язку з комерціалізацією спорту та утвердженням у спорті професійно-економічних відносин, вміння тренера організовувати та проводити перемовини зі спортсменами, спортивними функціонерами, спонсорами і т.д. Наявність цих функцій забезпечують зростання „ринкової вартості” фахівця [1; 10; 14].

Окрім цього, ведення перемовин та організація процесу підготовки й участі спортсменів у змаганнях передбачає вміння тренера професійно володіти рідною мовою. Тобто фахово, доступно, лаконічно та стилістично правильно спілкуватись у різних ситуаціях професійного та побутового спрямування [10; 12; 13; 17].

Невід'ємною складовою у роботі тренера, важливість якої зростає водночас із його майстерністю, є вміння організовувати та проводити публічні виступи. На сьогодні у Прем'єр-Лізі України з футболу та інших лігах існує вимога щодо обов'язкової участі тренера у прес-конференціях різного рівня, брифінгах тощо [1; 10; 17].

Ще одним доповненням до запропонованого змісту навчальної дисципліни „Професійна майстерність тренера” можуть бути знання про принципи, методи та засоби спортивного тренування, які б узагальнили знання та вміння майбутніх спеціалістів, набуті в процесі попереднього навчання у [9; 20; 23 та ін.].

Порівняльний аналіз та узагальнення структури, змісту провідних наукових і науково-методичних досліджень та публікацій і навчальної програми з дисципліни „Професійна майстерність тренера” дозволяють припустити про наявність актуальної потреби розробки нової навчально-методичної літератури та значного доопрацювання відомої. Це обумовлюється еволюційними змінами у структурі професійної діяльності тренера та необхідністю консолідації та врахування набутих знань і умінь у споріднених до тренерської діяльності наукових напрямках.

Висновки.

1. Навчальна дисципліна „Професійна майстерність тренера” є невід’ємною складовою підготовки фахівців за напрямом „спорт”. Структура та зміст дисципліни „Професійна майстерність тренера” містить систематизовані знання з розділів: професійна діяльність у спорті вищих досягнень, тренер-педагог, тренер-психолог.

2. Удосконалення системи знань та умінь у професійній майстерності тренера вимагає введення розділів діяльності, пов’язаних із знаннями та вміннями вирішувати конфліктні ситуації, організувати та проводити перемовини, публічні виступи, професійно володіти мовою, характеризувати принципи, методи та засоби спортивного тренування.

3. Невідповідність структури і змісту дисципліни „Професійна майстерність тренера” структурі і змістові наявної навчально-методичної літератури з цього напрямку створює необхідність узагальнення і систематизації знань відповідно з вимогами до фахової підготовки тренерів.

Перспективи подальших розробок передбачають створення навчально-методичного забезпечення дисципліни „Професійна майстерність тренера” у відповідності до структури, змісту та вимог Міністерства освіти та науки України.

Список літератури

1. Алиев Э. Г. Проблемы агентской деятельности в мини-футбольных клубах / Эмиль Гуметович Алиев, Олег Семенович Андреев, Константин Викторович Еременко // Ученые записки. – 2008. – № 10(44). – С. 3-5.

2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Ананьев Б. Г. — СПб. : Питер, 2001. – 288 с. – ISBN 5-272-00315-2

3. Андреев В. И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев – 2-е изд. – Казань, 2000. – 600 с.

4. Асмолов А. Г. Психология личности : учебник / А. Г. Асмолов. – М. : МГУ, 1990. – 367 с.

5. Бабушкин Г. Д. Психологические основы формирования профессионального интереса к педагогической деятельности / Г. Д. Бабушкин. – Омск, 1990. – 186 с.

6. Бринзак С. Координатно-соціограмний аналіз міжособистісних стосунків членів спортивної команди / Сава Бринзак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2007 – Вип. 11, т. 4. – С. 177

7. Бріскін Ю. Структура та зміст навчальної дисципліни «Професійна майстерність фахівців олімпійського та професійного спорту» / Бріскін Ю. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХХІІІ, 2000. – № 2. – С. 19-22.

8. Волков И. П. Спортивная психология и акмеология спорта / Волков И. П. – СПб. : БПА, 2001. – 187 с.

9. Волков Л. В. Теория спортивного отбора: способности, одарённость, талант / Л. В. Волков. – К. : Вежа, 1997. – 168 с.

10. Воронко Л. А. Особливості професійного спілкування як важливий компонент педагогічної майстерності тренера фізичної культури / Воронко Л. А., Колеватова Н. М. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2007. – Вип. 44. – С. 28-32.

11. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт» / М. С. Герцик, О. М. Вацеба : [навч. посіб. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] – Вид. 3-є, випр. і доп. – Х. : ОВС, 2004. – 174 с. – ISBN 966-7858-36-7.

12. Деркач А. А. Педагогическое мастерство тренера / Деркач А. А., Исаев А. А. – М. : Физкультура и спорт, 1981. – 375 с.

13. Дубовик С. Мовний етикет у професійній культурі педагога / Дубовик С. // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. / ред. кол. : Огне-

в'юк В. О., Бех І. Д., Хоружа Л. Л. — К. : Університет, 2008. — № 9. — С. 15-20. ISBN 978-966-7548-53-7.

14. Дудчак Ю. Організованість особистості спортивного менеджера / Юрій Дудчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. — Л., 2007. — Вип. 11, т. 4. — С. 232-235

15. Ємець О. Й. Тактика поведінки вчителів та студентів в умовах розв'язання професійної ситуації / Ємець О. Й. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. — Чернігів, 2007. — Вип. 44. — С. 117-120.

16. Ильин Е. П. Психология физического воспитания / Е. П. Ильин. — М., 2000. — 486 с.

17. Киселиця О. М. Майстерність педагогічного спілкування майбутнього фахівця фізичної культури та спорту / Киселиця О. М. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. — Чернігів, 2008. — Вип. 55, т. 1. — С. 216-219.

18. Коробкина В. И. Спор и конфликтные ситуации, поиск приемлемого решения / В. И. Коробкина, В. Ф. Ардельяноев, А. В. Швардыгулин // Физическая культура и спорт в XXI веке : материал IV Междунар. науч.-пркт. конф. — Волгоград, 2008. — Вып. 4. — С. 152-155.

19. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя / Н. В. Кузьмина. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1967. — 183 с.

20. Николаев А. Н. Креативность и когнитивная обусловленность творчества в деятельности тренера / А. Н. Николаев // Психологические основы учебно-воспитательной работы. — СПб. : БПА, 1998. — С. 10-14.

21. Организационная психология / под ред. Г. В. Суходольского. — Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. — 256 с.

22. Параносич В. Психодинамика спортивной группы: советы тренеру / Параносич В., Лазаревич Л. — М. : Физкультура и спорт, 1975. — 119 с.

23. Педагогічна майстерність / під заг. ред. І. А. Зязюна. — К. : Вища школа, 1997. — 349 с., іл.

24. Рыбкин А. А. Педагогическое мастерство тренеров в их профессиональной адаптации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Рыбкин А. А.; Санкт-Петербург, 2002. — 154 с.

25. Сталин В. В. Самосознание личности / В. В. Сталин. — М., 1983. — С. 12-20.

26. Шадриков В. Д. Деятельность и способности / Шадриков В. Д. — М., 1994. — С. 120-128.

List of references

1. Aliev E. G. Problemy agent'skoj dejatel'nosti v mini-futbol'nyh klubah / Emil' Gumetovich Aliev, Oleg Semenovich Andreev, Konstantin Viktorovich Eremenko // Uchenye zapiski. — 2008. — № 10(44). — S. 3-5.

2. Anan'ev B. G. Chelovek kak predmet poznaniya / Anan'ev B. G. — SPb. : Piter, 2001. — 288 s. — ISBN 5-272-00315-2

3. Andreev V. I. Pedagogika. Uchebnyj kurs dlja tvorcheskogo samorazvitija / V. I. Andreev — 2-e izd. — Kazan', 2000. — 600 s.

4. Asmolov A. G. Psihologija lichnosti : uchebnik / A. G. Asmolov. — M. : MGU, 1990. — 367 s.

5. Babushkin G. D. Psihologicheskie osnovy formirovanija professional'nogo interesa k pedagogicheskoj dejatel'nosti / G. D. Babushkin. — Omsk, 1990. — 186 s.

6. Brynzak S. Koordynatno-sociogramnyj analiz mizosobystisnyh stosunkiv chleniv sportyvnoji komandy / Sava Brynzak // Moloda sportyvna nauka Ukrajinny : zb. nauk. pr. z galuzi fiz. kul'tury ta sportu. — L., 2007 — Vyp. 11, t. 4. — S. 177

7. Briskin Ju. Struktura ta zmist navchal'noji dyscypliny «Profesijna majsternist' fahivciv olimpijs'kogo ta profesijnogo sportu» / Briskin Ju. // Pedagogika, psihologija ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu : zb. nauk. pr. / za red. S. S. Jermakova. — H. : HHPI, 2000. — № 2. — S. 19-22.

8. *Volkov I. P.* Sportivnaja psihologija i akmeologija sporta / Volkov I. P. – SPb. : BPA, 2001. – 187 s.
9. *Volkov L. V.* Teorija sportivnogo otbora: sposobnosti, odarjonnost', talant / L. V. Volkov. – K. : Veza, 1997. – 168 s.
10. *Voronko L. A.* Osoblyvosti profesijnogo spilkuvannja jak vazlyvyj komponent pedagogichnoji majsternosti trenera fizyčnoji kul'tury / Voronko L. A., Koljevatova N. M. // Visnyk Chernigiv-s'kogo derzavnogo pedagogichnogo universytetu im. T. G. Shevchenka. Serija : Pedagogichni nauky. Fizyčne vyhovannja ta sport. – Chernigiv, 2007. – Vyp. 44. – S. 28-32.
11. *Gercyk M. S.* Vstup do special'nostej galuzi «Fizyčne vyhovannja i sport» / M. S. Gercyk, O. M. Vaceba : [navch. posib. dlja stud. VNZ fiz. vyhovannja i sportu] – Vyd. 3-je, vypr. i dop. – H. : OVS, 2004. – 174 s. – ISBN 966-7858-36-7.
12. *Derkach A. A.* Pedagogicheskoe masterstvo trenera / Derkach A. A., Isaev A. A. – M. : Fizkul'tura i sport, 1981. – 375 s.
13. *Dubovyk S.* Movnyj etyket u profesijnij kul'turi pedagoga / Dubovyk S. // Pedagogichna osvita: teorija i praktyka. Pedagogika. Psihologija : zb. nauk. pr. / red. kol. : Ognev'juk V. O., Beh I. D. Horuza L. L. — K. : Universytet, 2008.— № 9. — S. 15-20. ISBN 978-966-7548-53-7.
14. *Dudchak Ju.* Organizovanist' osobystosti sportyvnoho menedzera / Jurij Dudchak // Molo-da sportyvna nauka Ukrajinny : zb. nauk. pr. z galuzi fiz. kul'tury ta sportu. – L., 2007. – Vyp. 11, t. 4. – S. 232-235
15. *Jemec' O. J.* Taktyka povedinky vchyteliv ta studentiv v umovah rozv'jazannja profesijnoji sytuaciji / Jemec' O. J. // Visnyk Chernigiv-s'kogo derzavnogo pedagogichnogo universytetu im. T. G. Shevchenka. Serija : Pedagogichni nauky. Fizyčne vyhovannja ta sport. – Chernigiv, 2007. – Vip. 44. – S. 117-120.
16. *Il'in E. P.* Psihologija fizicheskogo vospitanija / E. P. Il'in. – M., 2000. – 486 s.
17. *Kyselycja O. M.* Majsternist' pedagogichnogo spilkuvannja majbutn'ogo fahivca fizyčnoji kul'tury ta sportu / Kyselycja O. M. // Visnyk Chernigiv-s'kogo derzavnogo pedagogichnogo universytetu im. T. G. Shevchenka. Serija : Pedagogichni nauky. Fizyčne vyhovannja ta sport. – Chernigiv, 2008. – Vyp. 55, t. 1. – S. 216-219.
18. *Korobkina V. I.* Spor i konfliktnye situacii, poisk priemlemogo reshenija / V. I. Korobkina, V. F. Ardel'janoea, A. B. Shvardygulin // Fizicheskaja kul'tura i sport v XXI veke : material IV Mezduhar. nauch.-prkt. konf. – Volgograd, 2008. – Vyp. 4. – S. 152-155.
19. *Kuz'mina N. V.* Ocherki psihologii truda uchitelja / N. V. Kuz'mina. – L. : Izd-vo LGU, 1967. – 183 s.
20. *Nikolaev A. N.* Kreativnost' i kognitivnaja obuslovlennost' tvorcestva v dejatel'nosti trenera / A. N. Nikolaev // Psihologicheskie osnovy uchebno-vospitatel'noj raboty. – SPb. : BPA, 1998. – S. 10-14.
21. Organizacionnaja psihologija / pod red. G. V. Suhodol'skogo. – H. : Izd-vo Gumani-tarnyj Centr, 2004. – 256 s.
22. *Paranosich V.* Psihodinamika sportivnoj grupy: sovery treneru / Paranosich V., Lazarevich L. – M. : Fizkul'tura i sport, 1975. – 119 s.
23. Pedagogichna majsternist' / pid zag. red. I. A. Zjazjuna. – K. : Vishcha shkola, 1997. – 349 s., il.
24. *Rybkin A. A.* Pedagogicheskoe masterstvo trenerov v ih professional'noj adaptacii : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Rybkin A. A; Sankt-Peterburg, 2002. – 154 c.
25. *Stalin V. V.* Samosoznanie lichnosti / V. V. Stalin. – M., 1983. – S. 12-20.
26. *Shadrikov V. D.* Dejatel'nost' i sposobnosti / Shadrikov V. D. – M., 1994. – S. 120-128.

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРУКТУРЫ
И СОДЕРЖАНИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ
«ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ МАСТЕРСТВО
ТРЕНЕРА»****Юрий БРИСКИН, Алина ПЕРЕДЕРИЙ,
Марьян ПИТЫН***Львовский государственный университет
физической культуры*

Аннотация. В статье рассмотрено соответствие учебно-методического обеспечения структуре и содержанию учебной дисциплины «Профессиональное мастерство тренера», которая является составляющей образовательно-квалификационной характеристики специалиста по специальности «олимпийский и профессиональный спорт».

Анализ эволюционных изменений в структуре профессиональной деятельности тренера и выделения необходимости консолидации и учета приобретенных знаний и умений позволил обосновать необходимость обобщения и систематизации научно-методических данных в соответствии с требованиями к профессиональной подготовке тренеров.

Совершенствование системы знаний и умений в профессиональном мастерстве тренера возможно при включении разделов, связанных с умениями решать конфликтные ситуации, организовывать и проводить переговоры, публичные выступления, профессионально владеть речью, характеризовать принципы, методы и средства спортивной тренировки.

Ключевые слова: профессионализм, тренер, мастерство, совершенствование. учебная дисциплина, структура и содержание.

**EDUCATIONAL COURSE
«PROFESIONAL SKILLS OF A COACH»
STRUCTURE AND CONTENT IMPROVING****Yuriy BRISKIN, Alina PEREDERIY, Maryan PITYN***L'viv State University of Physical Culture*

Annotation. The article reviewed the consequence of training and methodological promotion to structure and content of the course "Professional skills of a coach", which is a component of the educational and qualification characteristics of a specialist in Olympic and professional sports.

The analysis of evolutionary changes in the structure of coaches activity and the allocation of necessary consolidation and accounting of gained knowledge and skills allowed to justify the need for generalization and systematization of scientific and methodological data in accordance with the requirements for coaches training.

Improving the knowledge and skills system in professional skill of a coach possible with the inclusion of units related to the skills of resolving conflict situations, to organize and conduct negotiations, to use professional language, to organize and conduct public meetings, to describe the principles, methods and tools for athletic training.

Key words: professionalism, coach, skill improvement, educational discipline, structure and maintenance.